

O obozach naukowych „Czarnohora 2003-2004” i ich wynikach

Obozy naukowe „Czarnohora 2003-2004” realizowane były przez zespół osób, którego powstanie było w zasadzie dziełem przypadku. Składał się on bowiem w większości ze studentów, którzy w roku akademickim 2002/2003 mieli w programie studiów geograficznych „Ćwiczenia terenowe z Systemów Informacji Geograficznej (GIS)”, kurs obligatoryjny w ramach specjalizacji z GIS. Przypadkiem nie było natomiast to, iż po dziesięciu latach noszenia się z zamiarem zorganizowania studenckiego obozu naukowego w Czarnohorze akurat tej grupie studentów złożyłem taką propozycję – znałem bowiem większość tych osób z innych zajęć akademickich. Ze względu na całkowity brak dofinansowania tego typu ćwiczeń przez uczelnię, nie mogłem nakłaniać studentów do wyjazdu na zajęcia za granicę, dlatego mieli oni możliwość wyboru pomiędzy Czarnohorą a Skrzycznem w Beskidzie Śląskim, gdzie wcześniej ćwiczenia te wielokrotnie się odbywały. Decyzję studenci musieli podjąć w okolicznościach dość stresogennych, mianowicie przy okazji egzaminu z Systemów Informacji Geograficznej, w maju 2003 r. Decyzja ta była jednomyślna, a z jej wagi nie zdawałem sobie wówczas sprawy. Tuż przed wyjazdem na ćwiczenia w Czarnohorę miałem szereg obaw, które budziły zarówno kwestie logistyczne związane z dojazdem na miejsce i transportem kosztownego sprzętu komputerowego oraz aparatury GPS, jak też kwestie bezpieczeństwa studentów podczas prac terenowych prowadzonych w partiach wysokogórskich. Ze względu na ograniczony zasięg telefonii komórkowej, komunikacja pomiędzy grupami poruszającymi się

Fot. A. Kotarba

Zajęcia terenowe („Czarnohora 2003”, I turnus)

w terenie była często niemożliwa, a w razie jakiegoś nieszczęśliwego wypadku, szybki kontakt ze służbami ratowniczymi nie wchodził w grę.

Ćwiczenia terenowe z GIS, w wymiarze 60 godzin zajęć, z powodu dużej liczby uczestników odbywały się w dwóch turnusach, składających się na obóz naukowy „Czarnohora 2003”. W sumie wzięło w nich udział 18 studentów geografii. Celem ćwiczeń było zapoznanie studentów z metodyką kartowania terenowego z zastosowaniem techniki GPS oraz metodami integracji wyników kartowania w cyfrowej bazie danych GIS. Prace terenowe prowadziliśmy w zachodniej Czarnohorze (grupa Pietrosa), a przedmiotem kartowania była zabudowa szałasnicza, wykorzystywana w trakcie letniego wypasu owiec i bydła. W osadach pasterskich znajdowaliśmy również zakwaterowanie podczas badań terenowych. Prace kameralne, w trakcie których opracowana została cyfrowa mapa sezonowych osad pasterskich wraz z bazą danych na temat stanu zabudowy i jej funkcji, odbywały się w Czarnohorskiej Stacji Geograficznej Lwowskiego Narodowego Uniwersytetu im. Iwana Franki, w której urządziliśmy prowizoryczne laboratorium komputerowe.

Po zakończeniu ćwiczeń terenowych studenci zainteresowani kontynuacją badań w Czarnohorze opracowywali dane zebrane podczas obozu „Czarnohora 2003”. Wyniki swoich badań zreferowali podczas studenckiej sesji naukowej *Czarnohora w badaniach młodych przyrodników*. Sesja ta odbyła się 26 maja 2004 r. w starej siedzibie Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, w sali wykładowej im. Wincentego Pola. Jej organizacja była także okazją do nawiązania kontaktów ze studentami innych kierunków studiów. W ten sposób zrodził się pomysł zorganizowania kolejnych obozów naukowych o charakterze wielodyscyplinarnym.

Uczestnikami obozów naukowych „Czarnohora 2004”, odbywających się w lipcu i wrześniu 2004 r., byli, oprócz studentów geografii, również studenci geologii i muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz leśnictwa Akademii Rolniczej w Krakowie. W pierwszym, lipcowym obozie wzięło udział 11 osób, natomiast w drugim, wrześniowym – osób 17. W czasie obozów „Czarnohora 2004” naszą główną bazę terenową

Fot. M. Troll

Kartowanie terenowe – Iza Sitko i Paweł Moń przy zastajce („Czarnohora 2004”, obóz lipcowy)

Fot. P. Bugajski

W gościnie na Szumnieskiej („Czarnohora 2004”, obóz lipcowy)

stanowiła Wysokogórska Stacja Biologiczna Instytutu Ekologii Karpat Narodowej Akademii Nauk Ukrainy „Pożyżewska”, przy czym grupa prowadząca badania w zachodniej części pasma zamieszkiwała przeważnie w szałasach pasterskich i w namiotach. Jeden z obozów 2004 r. celowo odbywał się w sezonie letnim – w lipcu, tak aby możliwe było przeprowadzenie wywiadów z ludnością trudniącą się sezonowym wypasem bydła i owiec na połoninach. W czasie obozu wrześniowego panowały wyjątkowo trudne warunki pogodowe, z długotrwałymi opadami śniegu. Mimo to studenci pracowali w terenie nadzwyczaj sprawnie – czego dowodem jest fakt, że materiały zebrane podczas tego wyjazdu, zostały wykorzystane we wszystkich pracach naukowych publikowanych w niniejszym tomie. Szczegółowy program badań prowadzonych w ramach obozów „Czarnohora 2003-2004” zawiera *Kalendarium*.

Mijają właśnie trzy lata od czasu, kiedy wspólnie ze studentami podjęliśmy ryzykowną poniekąd decyzję o wyjeździe na zajęcia w Czarnohorę. W jej słuszności utwierdzali mnie wielokrotnie sami studenci. Czarnohorze poświęcili oni swoje pierwsze naukowe referaty i artykuły. Wykonane przez nich fotografie i rysunki można znaleźć nie tylko w tym tomie, ale również w albumie fotograficznym. Studenci dokonali też rzeczy na pozór niemożliwej – mianowicie przywieźli Huculszczyznę do Krakowa. Czterodniowy Festiwal Huculski *Za głosem trembity* (7-10 kwietnia 2006 r.) był pomysłem doktoranta geografii Piotra Kłapyty i studentki muzykologii Justyny Cząstki, zrealizowanym dzięki ich współpracy ze Stowarzyszeniem Wschodnia Perspektywa. Młodzi ludzie sprawili, że krakowianie mogli Huculszczyznę zobaczyć z bliska – dotknąć jej, posłuchać i posmakować.

Wyniki badań prowadzonych w czasie obozów naukowych „Czarnohora 2003-2004”, zostały przedstawione na sesji naukowej *Czarnohora. Przyroda i człowiek*, która odbyła się 2 czerwca 2006 r., w nowej siedzibie Instytutu Geografii i Gospodarki

Fot. J. Gacek

Justyna Cząstka i Piotr Kłapyta podczas występu kapeli Czeremosz (Festiwal Huculski *Za głosem trembity*)

Fot. M. Troll

Kurs malowania pisanek huculskich i wystawa fotografii *Czarnohora. Przyroda i człowiek* (Festiwal Huculski *Za głosem trembity*)

Przestrzennej UJ – Kampusie 600-lecia Odnowienia UJ. Sesji towarzyszyła wystawa zdjęć oraz promocja albumu fotograficznego pt. *Czarnohora. Kraina połonin – Чорногора². Країна полонин*. Oprócz albumu i niniejszego tomu, do rezultatów projektu zaliczają się cztery prace dyplomowe studentów geografii: Piotra Kłapyty, Anny Pająk, Katarzyny Sobiech i Izabeli Sitko, a także dwa raporty dla The Explorers Club opracowane przez Annę Pająk i Izabelę Sitko^{3,4}. Tak się złożyło, że jako ostatnia, dyplom magistra za pracę poświęconą Czarnohorze, odebrała najmłodsza z tego grona Iza Sitko, studentka, która kierowała czarnohorskim projektem, poświęcając mu całe trzy lata studiów.

W tym miejscu chciałbym gorąco podziękować wszystkim studentom uczestniczącym w tym projekcie. Był on dla mnie wyjątkowo cennym doświadczeniem dydaktycznym i wielką przygodą.

Mateusz Troll

² M. Troll (red.), *Czarnohora. Kraina połonin – Чорногора. Країна полонин*, Wyd. Ruthenus, Krosno, 2006, ss. 144.

³ P. Kłapyta, *Rzeźba Czarnohory ze szczególnym uwzględnieniem rejonu Howerla – Turkuł*, praca magisterska w Zakładzie Geomorfologii Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków, 2005, ss. 102; A. Pająk, *Geograficzne uwarunkowania występowania źródeł powyżej górnej granicy lasu w Masywie Pietrosa*, praca magisterska w Zakładzie Hydrologii Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków, 2005, ss. 71; K. Sobiech, *Skażenie radioaktywne Czarnohory (Ukraina). Analiza z zastosowaniem GIS*, praca licencjacka w Zakładzie Systemów Informacji Geograficznej Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków, 2005, ss. 54; I. Sitko, *Zastosowanie GIS w badaniach górnej granicy lasu na przykładzie zachodniej Czarnohory*, praca magisterska w Zakładzie Systemów Informacji Geograficznej Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ, Kraków, 2006, ss. 60.

⁴ A. Pająk, *Land use and hydrology interactions in the highest mountains of Ukraine*, raport dla The Explorers Club, Kraków, 2004, ss. 2; I. Sitko, *Environmental aspects of land use changes in the highest mountains of Ukraine*, raport dla The Explorers Club, Kraków, 2004, ss. 2.

Fot. I. Sitko

Baza terenowa pod Szeszulem („Czarnohora 2004”, obóz lipcowy)

Fot. M. Troll

Pod Howerlą – powrót z badań terenowych („Czarnohora 2003”, I turnus)